

egen hand kan inhemta nödig upplysning. Men vid Gymnasialundervisningen är ännu detta sjelfstudium i högre grad beronde af lärarens ledning, och det är för denne lätt att rätta det i Läroboken felaktiga; ja en sådan kritik är äfven högst gagnelig, såsom för lärjungen en eggelse till sjelfverksamhet.

På dessa grunder vågar jag äfven anse, att en egentlig Skolgrammatik icke af fullständigheten i innehåll har sitt förnämsta värde. Vid filologins närvarande ståndpunkt är det lättare att i en Skolgrammatik fela genom för, mycken rikedom än genom bristande fullständighet. I min tanke är det vida vägnar viktigare, att åt skolgossens minne öfverlemnas ett fast och säkert än ett omfattande underlag för hans framtida studier. Till en kompendiös Skolgrammatik skola då lärares muntliga undervisning, läsning af auktorer och lärjungens eget begagnande af Lexicon, utförligare grammatikaliska arbeten och kommentarier lemna den nödiga fyllnaden.

Bland nyare Latinska Språklärer på Svenska språket har Ellendts af Dahlström utgifna vunnit många loford. Men äfven denna skulle jag anse fullt ut lika olämplig för begagnande i Skolan som H:r Öhmans Språklära. Af en i Sverige nyligen utgifven »Grammatik för Skolor och Gymnasier af G. R. Rabe» har jag ännu icke lyckats erhålla något exemplar. Men då mig af en i ämnet högst förfaren man blifvit meddeladt det vitsord om samma Grammatik, att den utmärkter sig genom innehållets ändamålsenliga anordning, genom åskådlighet och samband i framställningen, d. ä. just genom de egenskaper, hvilkas frånvaro i H:r Öhmans Språklära anmärkts, så vågar jag ödmjukast föreslå, att densamma undekastas en jemförande granskning, förrän någon annan Latinsk Språklära antages till Lärobok vid Skolan.

Skulle dock hvarje förhandenvarande Latinsk Grammatik anses sakna ett utmärkande företräde framför H:r Öhmans Latinska Språklära, så utbeder jag mig ödmjukast få framställa till bepröfvande, huruvida den sistnämndas antagande för undervisningen icke lämpligast kunde inskränkas till Gymnasierna i landet, hvilkas behof densamma väl torde motsvara, men deremot anstalt fogas om utarbetandet af ett sammandrag deraf för Lägre och Högre Elementarskolans bruk, då i detta väl anordningen kunde något förändras, och framställningen göras för utanläsning och den första undervisningen öfverhufvud lämpligare, utan att derigenom sambandet med den utförligare, för en längre framskriden undervisning besparade Läroboken i någon betydligare mon skulle rubbas.

216 P. HANÉN – J. V. SNELLMAN 29.IV 1846
HUB, JVS handskriftssamling

Wiborg den 29 april 1846.

Höglärde Herr Rector!

I lären föga kunnat ana de åskor som hotade Eder Tidning för icke länge sedan, och det skall icke litet förundra Eder då I hören hwad jag Vill i korrtset berätta. Saimas uppsatts nemligen om tiggarfabrikationen har gjort Baron Kothen alldeles rasande, och han har velat röra upp himmel och jord för att få bugt på Saima och Kanawa. Derföre afgick för några veckor sedan en officiell skrifvelse till Censur Commi-

teen med den patriotiska anhållan att Tidningarne Saima och Kanawa sedan de nu på föregifvit sätt förbrutit sin tillvaro borde ofördröjeligen indragas, och derjemte Censorn för Kanawa till en början afsättas. Med otålighet väntades här svar uppå denna märkwärldiga åtgärd. Den kom sent om sider och Baronen var mera uppbragt än nånsin, emedan det hette att hans anhållan innehöll en omöjlighet, och att det dessutom icke vore en sak som skulle tillhöra hans verkningsskrets, etcetera, etc. etc. En resa till Petersburg säges hafva haft ett dylikt ändamål, men resultatene hafva ännu icke realiserat sig. Emedlertid äro nödiga åtgärder vidtagna att inskränka Kanawas verksamhet, hwaribland såsom högst märkwärdigt förtjenar att omtalas den knapt i något Land i hela verden, der Tidningar eller andra skrifter tryckas, kända censur, som nu blifvit inrättad för Kanawa. Det är nemligen icke nog dermed att censor gillar en uppsats till tryckning; utan den måste af Boktryckaren ännu framtes för Guvernören; men icke i original om det är finskt, utan i öfversättning på swenska Tyska eller Ryska. Det är en ewig skam för oss Finnar att sådant vederfares oss på det nittonde Seclet, och en outplånlig skam att det sker af våra egne män, män som räkna sig bland Landets högre adel! I skolen säkert ännu trösta Er dermed att det är blott ett enskilt fall utan betydelse. Nej fåfängt! det skall tyvärr blifva ett nog allmänt, om vår Barons önskningsar och vidtagna mått och steg gå i fullbordan. Vid vårt sednaste samtal gaf han mig det hopp, att endera dagen en Kejslerlig förordning vore att väntas, som gifve herrar Guvernörer högsta makten i censur väsendet och således chefsskapet öfver censorerne, för hwilka de ägde föreskrifva hwad dem behagade och hwad »landets väl skulle fordra», och icke allenast censorerne utan i allmänhet Boktryckare, redacturer och skriftställare skulle hafva att hålla sig blott till Herrar Guvernörer. Hafwen I kunnat drömma om dylikt! Hwad velen I göra då för upplysningen. Hwad tron i Eder kunna genom tryck utgifva! Kanske fordrar man äfven af Eder först en öfversättning öfver Eder skrift på ett för Eder obekant språk! Kanske skall Boktryckaren föreskrifva Eder lagar och reglor huru I borde skrifva Edra uppsattser; Ty sådant är ju nu fallet med en Tidning, Kanawa, hwarföre kan ej detsamma komma att gälla i hela Landet! ||Man bör dock hoppas att allt detta icke sker, och alltsammans äro blott hotelser utan grund i verkligheten! Men åtminstone lærer anstalterna till deras förverkligande vara gjorda.|| För att I må bättre inse Sanningen häraf vill jag här upptaga hwad B<aro>n Kothen antecknade på en till sednaste nummer af Kanawa ämnade uppsatts som redan var af Censor behörigen gillad: (upsattsen medföljer i öfversättning)

afskrift

»Bis der Inhalt dieses Aufsatzes, den ich nicht verstehe (!!!!!) mir erklärt wird, rathe ich den H<er>r Buchdrucker Zederwaller ihm nicht einzuführen, da ohngeachtet imprimatur dess H<er>r Censors, doch Artikeln welche die Zeitung Kanawa nicht hätte aufnehmen müssen in derselben eingeführt worden sind. Wiborg den 20 April 1846

B<aro>n v. Kothen.»

Jag vill ännu förklara hwad ordet »rathe ich» vill säga. I bören nemligen veta att Boktryckaren härstädes är hufvudskaligett beroende af den inkomst han har af Cancelli arbetens tryckning. Nu sedan Judén har privilegier till ett annat tryckeri, hotas Cederwaller med mistning af alla sine inkomster från Cancelliet, om han ej åtlyder alla Varningar,

och »rathe ich» är således med andra ord: »vid äfventyr af Eder undergång». (hwar upsats måste nemligen visas för Guvernören)

Jag har haft åtskilliga samtal med Baronen, i hwilka jag redan mer än en gång fått bära upp mycket. Äfven I hafven fått Eder del. Jag vill icke anförtro allt på pappers, hvad jag hört om Eder. Allt hwad jag kan säga, är att jag beklagar den dag då B«aron» K«othe»n möjligen får större inflytande i Finlands öde. Den skall gifva dödssåret åt finska nationaliteten.

10 Detta allt har jag skrifvit till Eder icke i afsigt att nogot deraf måtte komma att blifva synligt i Saima, hwarom jag på det vänskapligaste får varna Eder, emedan det kunde göra min olycka. Jag har blott velat låta Eder veta de faror som hota Litteraturen och nationaliteten. hvarjemte jag i förlitande på Eder vänskap har äran framhärda med fullkomligaste högaktning.

Eder ödmjuka tjänare
P. Hanen

20

217 E. LÖNNROT – J. V. SNELLMAN 1846, UTDRAG
Saima n:o 23 13. VI 1846

Hela vintern har E«uropæus» vandrat i Ryska Karelen, så långt norr- och öster-ut som Finska språket der talas, och gjort ansenliga samlingar, med hvilka han i början af April, då han befann sig nära landets gräns, vandrade hit till Kajana. Här gaf han sig icke tid att dröja längre än 3 à 4 dygn, då han åter den 5 April vandrade härifrån genom Sotkamo och Kuhmo till Repola, hvarifrån han den 28 kommit till 30 Ilomants. Då han icke kunnat förskaffa sig annat pass, än ett till Petersburg stäldt, så hade han under vintern engång blifvit fasttagen i Jyskjärvi by och derifrån afsänd 13 mils väg till staden Kem. Här frigafs han åter mot löfte att resa till Petersburg. Sjelf var han ganska belåten med denna kronoskjuts; ty hans förare hade tillåtit honom besöka gårdarne i de byar, som passerades, för att här uppteckna runor. Då han utom fri skjuts äfven haft fri kost under färden, så hade han i Kem sökt att punktera sig också till fri återresa tillbaka till Jyskjärvi – men häruti misslyckats. Det var ifrån Kem han, utan synnerligt dröjsmål på vägen, kom hit till Kajana. Jag tillstyrkte 40 honom att blott skicka passet till Petersburg, försäkrande att, då så mången hjälper sig fram utan pass, äfven ett pass kunde hjälpa sig fram utan egare.

⟨HUB, JVS handskriftssamling⟩

P. S.

Suomalainen påstår i N:o 14, att du med consortes mutar postmästarne med edra fri-exemplar. Vår postmästare blef förargad öfver en sådan ohemul beskylning, och förklarade uppkomsten af friexemplaren till 50 postcontoiern deraf, att under sorteringen af Tidningarne vid postens afgang, det med all möjlig noggrannhet dock emellanåt kan hända, att ett eller annat postcontoir får 1 ex«emplar» för mycket eller för litet. Händer det sednare, så måste någon prenumerant vänta tills det felande hinner, requireras. För att förekomma denna ledsamhet, hafva åtskilliga Redactioner ansett bäst skicka ett öfverskotts exemplar till de